

DISCURS DEL MANTENIDOR

DE

LES FESTES DE 2001

VICENT PARTAL MONTESINOS

Bona nit. Sancho, El presentador de l'acte, els ha dit els meus llinatges. Com toca. Però em deixaran que ho precise. Sóc el major de Ca Montes. El fill de Roque i Maria Rita, el nét de Rita i Vicent.

Molts de vostés no saben gran cosa, malgrat això, de mi. I alguns es preguntaran que faig ací dalt. Jo també m'ho pregunte. Supose que l'Ajuntament m'ha triat pere dirigir-los la paraula més que per la meua faceta professional pel fet que des de fa molts anys escric en el llibre de les festes, he escrit en el llibre de les festes, de manera repetida.

Si no vaig errat la primer volta que ho vaig fer va ser l'any 1982, aviat en farà vint. Aleshores els majorals em varen permetre publicar quasi sencer un llibre que havia escrit i que era la primera aproximació a la història de Bétera. Dos anys després, el 84, vaig documentar que l'escut que usem com a propi és fals i il·legal. A mi se me'n dona igual però els documents són implacables en aquest sentit.

En altres ocasions he parlat d'espases protoetrusques aparegudes en el nostre terme i que tenen un valor incalculable com a primera mostra de les relacions entre les penínsules ibèrica i itàlica. També de la insurrecció trentista o de la mort a la Caseta Blanca d'un dels més grans poetes de la renaixença valenciana, Vicent Wenceslau Querol.

El 1985 la meua contribució al llibre va ser una llarga entrevista amb un home que aquesta nit mereix un record molt especial de tots nosaltres: Francesc Peris i Valls. El 1992 vaig ser majoral i vaig refer la història de Bétera que havia escrit deu anys abans. I el 1994 els majorals em varen permetre explicar una de les sensacions més increïbles que he viscut en la meua vida: relatar com és des de dins la Coetà del Gos. I vaig fer un text on volia explicar com els coets són, o eren, una de les marques essencials de la nostra personalitat com a poble.

Eixes són algunes de les coses que he explicat al llarg dels anys que els majorals han volgut que escriga en el llibre. I si he fet el repàs és bàsicament per dir-los que he escrit tantes coses ja que no sabia massa bé què els volia dir aquesta nit des d'ací dalt. De primer vaig pensar en aprofitar aquesta oportunitat per a trencar el mite, absurd, segons el qual la festa té un origen àrab. I em semblava interessant fer-ho ara, precisament, quan tornem a tenir, després de molts segles, veïns nostres àrabs als quals hem d'acollir amb els braços oberts i als quals vull donar la benvinguda. Havia pensat això però he vist que en l'estimable llibre d'enguany Ramonet ja és suficientment explícit en aquest punt tot i que no replega les dades del treball fonamental sobre la nostra festa, que el va fer Gustau Navarro i que demostra sense cap mena de dubte que l'origen de la festa de les alfàbegues, com el nostre propi, l'hem de buscar al nord. Una mica confús vaig decidir preguntar als meus amics.

Dimarts, quan pujava el Carrer Llarg cap a la casa del meu germà Joan, em vaig trobar Meli Aguilera i Xelo, dues de les persones més extraordinàries que mai he conegut, l'Albert Dasí, Empar, Toni Marzo i Conxa la del Baixet. L'Albert és el meu millor amic des de que anàvem junts a Sor Pilar, allà al Castell. Com ho és Empar. Conxa era la meua fallereta preferida quan vàrem fundar la Falla que ara és La Barraca, l'any 1973 -a ella no li agrada que li ho recorde però ja em disculparà. I Toni és una de les persones que més m'ha ensenyat, sobretot quan érem molts joves. A més ell és l'únic dels amics que ha estat mantenidor alguna vegada. Així que els vaig preguntar obertament de què havia de parlar. Toni em va dir que l'únic que recordava en realitat era que ací al davant hi havia moltíssima gent, "el poble sencer" va dir. "Fins on pugues mirar està ple de gent que escolta" em va explicar i això em va donar la primera pista del que vull dir i fer aquesta nit. Vull dirigir-me a eixe "poble sencer" i demanar-lo que escolte una reflexió sobre ell mateix. Sobre el que ha estat, sobre el que és i sobre el que podria arribar a ser. No veig una oportunitat més bona per a fer-ho i no pense desapropiar-la.

Abans els he fet un repàs de les coses que he escrit en els llibrets i els he explicat un text que vaig escriure sobre la Coetà del Gos el 1994 -ara fa set anys. M'agradaria que em deixaren llegir un fragment. "En el coet hi ha risc. No ho negaré. Sobre el paper la combinació de la pólvora, per molt festiva que la impartim, acumula perill contra la nostra pell. No ho negaré: ens podríem fer mal. Però no ens el fem. O no els fem en proporcions raonables. I passa això perquè dominem el ritual. Perquè apreciem la tecnologia del coet com els primer homes apreciaven la de l'agricultura. Fem cultura del foc. I això és un símbol col·lectiu que hauríem de destacar en la seua exacta dimensió. No és que jo, o aquell, sàpiga o sapiguem dominar les femelletes i els coetons. No. No és això. No és un fet individual. Va més enllà. És que com a poble coneguem el foc i les seues regles. El controlem. En gaudim. Fem del foc penyora de la col·lectivitat. El foc dels coets és una de les marques que ens fa, a Bétera, diferents i únics. Que ens fa sentir-nos un sol poble unit. Ho sabem la nit del quinze d'agost quan fem de tot el poble terra de joc i disbauxa, amb l'acceptació gentil i solidària dels qui es queden en casa. En qualsevol altre lloc em tem que la gent impediria un espectacle tant fascinant com el de la nit del quinze. Per les molèsties que comporta als qui no es tiren al carrer. En Bétera això no passa. Ningú protesta perquè calga enreixar finestres o apartar cotxes. Hi ha qui participa directament del foc i el qui només mira. Però proclamar com ho fem que Bétera domina el foc en una nit màgica això és una marca que estimem tots. Compartim en la solidaritat veinal allò que ens distingeix dels altres. És una regla d'or entre veïns. El senyal de que som un sol poble. Tots units".

En el seu llibre "Bétera, un poble per a tots", la nostra alcadessa és també molt clara al respecte. Diu Amparo Doménech que "la festa té una funcionalitat cohesionadora, ja que dóna ambient social i fa que es mantinga el sabor de poble, estableix i renova un compromís entre els veïns perquè una festa és un pacte que obliga els veïns a donar-se i un mecanisme per a reforçar la identitat, per sentir-se beterans." Em deixaran fer encara una tercera cita sobre els coets. La proporciona Gustau Navarro, l'estudiós de la nostra festa, que afirma sorprés que una de les característiques que més li han cridat l'atenció de la mateixa és "'l'ocupació total de l'espai públic" per la coetà. El meu text sobre els coets, ja els ho he dit abans, el vaig publicar el 1994. Fa set anys. I aleshores era simplement impensable que passara el que està passant ara: que algú discutirà la coetà. Enguany quan t'apuntes per tirar coets et donen un full, aquest, que diu on està prohibit tirar-ne.

Vull dir publicament que poques voltes m'he sentit més trist que en vore aquest paper. Perquè és fàcil deduir el perquè de les prohibicions. Hi ha algunes lògiques, que sempre han existit: l'albereda, el calvari, les rondes, el palauet... Però els altres carrers on no podem tirar coets enguany són carrers prohibits exclusivament perquè hi ha veïns que han fet això que fa set anys era impensable: trencar el pacte

que ens fa ser un poble. Han decidit que els te igual el poble. Que ells i els seus interessos, estan per damunt del poble. Hi ha qui guanya molts diners assegurant la coetà i provoca pleits. I hi ha carrers de llarga tradició on els mateixos que denuncien perquè no es tiren coets al seu carrer s'apunten per tirar-ne en altres. I hi ha qui ha sigut majoral i la seua dona i la seua filla han estat obreres i ara no vol que es tiren coets. Fa molta pena això. Però la fa no tant pel fet concret i circumstancial del coet com pel trencament de la nostra unitat com a poble.

Les festes fins ara eren una de les poques coses que ens unien com a poble. Jo sé que el dia de la Mare de Déu em posaré la camisa del 92 i quan em trobe als meus companys d'aquell any (a Màrius Fuentes i al Tautero, a Vicent Cerdà i a Jesu, a Coleta, Ximo Borges...) hi haurà alguna cosa especial que marcarà la nostra abraçada. I a la nit gent que ni ens saludem pel carrer ens deixarem caure un parell de femelletes en passar de costat amb un somriure còmplice. Això és el que és clau d'una festa. La complicitat de veí que crea. Vostès mateixos: què fan ací sinó? Que els congrega ací al davant sinó la festa? Jo ara estic veient això que em dèia Toni Marzo que veuria i saben què? Fa goig. No sé si ho podríem veure en un altre moment o en un altre lloc. Però ací està junta, unida, Bétera. Això que les obreres i jo tenim al davant és el nostre poble sencer. Convocat per una de les poques coses que ho podria fer: la festa. Unit per la festa. Mireu-vos.

Mireu els ulls dels qui teniu al costat, a la dreta i l'esquerra. Mireu la cara dels qui estan sentats al vostre costat. Estem tots. Cadascú veurem als qui més estimem en primer lloc. Resaltats. És clar. Els pares, els germans, els amics. Jo veig els meus. I ma tia Amparin i Mara i Pichi i Pastor. I Paqui, que també fou obrera i ens feu plorar a tots d'emoció en la Vuitava. I Amparo la Carpesa. I Carmen la del telèfono. I Manolo el Morquero i Pepín. I els de l'estanc i Vicent Morelló, que toca la flauta en una orquestra de La Haia. I Pep Ricart que l'han nomenat el millor actor del País Valencià i del qual el seu pare estaria orgullós. Ramon Martí que treballa de químic als Estats Units. I el nét de la tia Conxeta que fa motors d'avió a França. I a Hèctor, que enguany és majoral i sempre és net i nebot dels Pertegaz, dos dels homes més dignes de la nostra història recent. Tots veiem primer als qui estimem, és clar, però també, si mirem al nostre costat, veurem gent que no coneguem o que la coneguem molt poc o, fins i tot, que no ens cau bé. Però el que és important no és això sinó el fet que estem tots junts. Per una nit i gràcies a la festa som un poble. Ara i ací som un poble. Bétera. Un poble format pels qui arribaren amb el bon rei Jaume aquella pasqua del 1238. Un poble format per aquelles famílies (els Aloy, els Campos, els Montesinos com jo, els Doménech, els Pallàs, els Perís, els Climent, els Llistó, els Palau) que arribaren a Bétera el 1610 amb la Carta Pobla. Un poble format amb emigrants de qualsevol part. Gent vinguda de molt aprop com el mestre i regidor Jordi Alonso, de més lluny com "Paco Vecha" o de molt més lluny com Abdullah i Fàtima Çaçim. Tots som Bétera ara i ací. Encara. Tots tenim coses, encara que ens importen i ens agraden a tots.

Però ho serem en el futur? He posat abans l'exemple de la coetà per a resaltar com s'està trencant la mata de jonc que ens relligava i ens feia ser un sol poble. Això no passa perquè sí. Passa en paral·lel a la transformació excessiva que està patint el nostre poble. Bétera està canviant massa, massa ràpidament i sense control. Quan eixiu de la presentació, els qui ho feu per darrere, mireu cara a cara el Trinquet i el Cine Martín. I penseu en la importància que els dos espais tenien per a nosaltres i que no hem sabut conservar. Penseu en el gran parc que mai hi haurà allà on el senyor Martín tenia les ovelles. I tingueu un pensament per a l'Àngel Bonastre, l'home bo del trinquet, aquell que decidia en darrera instància si una bola havia entrat o no. Penseu que ningú no farà d'home bo mai més en Bétera. El problema no és que apareguen cases i cases sense més en tots els racons del poble. Que es construisca d'una manera descontrolada i que aviat doblem la població. El problema és que eixa població nova no té cap interès per Bétera i el que Bétera representa. Són gent que ve a tancar-se en la seua caseta -que ells creuen de luxe-ignorant qui viu al costat, què fan i que volen els seus veïns. Volem una Bétera més gran? La meua resposta és que depèn de per a què. Jo no vull veure Bétera convertida en una ciutat residència o dormitori.

No vull una Bétera amb vint mil habitants, amb una enorme base de l'OTAN a la porta i sense capacitat d'absorbir i ordenar això. Sense capacitat de conservar l'ànima que la fa ser un poble. Sense res que la convoque unida com avui ens convoca la festa. Aquesta nit, ací, som un poble sencer. Un poble que sap d'on ve. Que celebra els seus orígens i estima i coneix el seu veïnat. Però som un poble que pot morir com a tal si no prenem consciència del que està passant. Hem de parlar, tots. Ens hem d'esforçar, tots. No és només cosa de l'Ajuntament. Tots hem de saber que som un poble i que Bétera no és de ningú i és de tots. Bétera és dels qui estan assentats ací avall en la primera fila i de les nostres obreres. Però també és d'aquells que intenten seguir aquest acte des de fora del recinte tancat. I dels qui han preferit prendre's una orxata. I dels que s'han quedat a casa. I som tots els qui hem de discutir i decidir què volem que siga Bétera d'ací a deu, vint, trenta anys. Potser decidirem que ens té igual el que hem estat i que el diner més o menys fàcil (aquell que no pregunta res) val més que el nostre passat i la nostra manera de ser i de viure. Però també podem dir prou. Que ja està bé. Podem recordar, abans de que siga massa tard, com ja ho és en els pobles veïns de l'Horta, que som un poble i que volem créixer sabent com conservarem això que és tant important i com li ho deixarem d'herència als nostres fills i filles. És la responsabilitat de tots: de les nostres obreres, de Mari Carmen, d'Amparo d'Elisa i de Mercedes i dels majorals, començant per Navarro per Jesús Camps i per Josep Enric Alcacer i per Iranzo i per Coscollar. És responsabilitat dels membres de l'Ajuntament, de les associacions i grups però sobretot ho és dels veïns i de les veïnes.

El futur de Bétera només està en les nostres mans, en les mans dels Alemany i dels Aloy, dels Aparisi i els Arnal, dels Asensi i els Baudés, dels Boví i els Broseta, dels Campos i els Carrasco, dels Coscollar i els Dasí, dels Domènech i els Fuentes, dels Fuster i els Gil, dels Izquierdo i els Llistó, dels Martí i els Miralles, dels Navarro i els Palau, dels Pià i els Picher, dels Ramon i els Ricart, dels Sierra i els Taroncher, dels Verdevio i de tots els altres. Bétera està en un dels moments més difícils de la seua història. Ara és l'hora de decidir si volem que les alfàbegues i els coets, la veneració a Sant Roc i la vuitava, el confeti i les albares són encara un símbol anual de la nostra existència col·lectiva, un referent, o si deixem que l'egoisme individualista i la visió només a curt termini marquen el nostre present i sobretot el nostre futur. Per desgràcia no només estan en joc les festes. Perque les festes sense el poble, sense tots els qui m'acaben d'escoltar, no tenen sentit.

Bona nit i molta felicitat a les nostres obreres i clavarieses, als nostres majorals i a tots vostés.